

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสระแก้ว ซึ่งผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. การบริหารสถานศึกษา
 - 1.1 ความหมายการบริหารสถานศึกษา
 - 1.2 กระบวนการบริหารสถานศึกษา
 - 1.3 ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษา
2. หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
 - 1.1 ความหมายของหลักธรรมาภิบาล
 - 1.2 ความสำคัญของธรรมาภิบาล
 - 1.3 หลักธรรมาภิบาลในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
3. ธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา
 - 3.1 หลักนิติธรรม
 - 3.2 หลักการตอบสนอง
 - 3.3 หลักการรับผิดชอบ
 - 3.4 หลักความโปร่งใส
 - 3.5 หลักประสิทธิผล
 - 3.6 หลักประสิทธิภาพ
 - 3.7 หลักความเสมอภาค
 - 3.8 หลักการมีส่วนร่วม
 - 3.9 หลักการกระจายอำนาจ
 - 3.10 หลักการมุ่งเน้นฉันทามติ
4. การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 - 4.1 สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 - 4.2 ความหมาย แนวคิด ขอบข่าย

- 4.3 บทบาท ภารกิจ งานการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- 4.4 การกำหนดอำนาจ และหน้าที่ของสถานศึกษา
- 5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การบริหารสถานศึกษา

ความหมายการบริหารสถานศึกษา

คำว่า “การบริหารสถานศึกษา” มีนักวิชาการเป็นจำนวนมากได้ให้ความหมายไว้ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้

ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ (2542 : 6) กล่าวว่าไว้ว่าการบริหารสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับแต่ บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

บุญจันทร์ จันทร์เจียม (2548 : 13) กล่าวว่าไว้ว่าการบริหารสถานศึกษา หมายถึง การปฏิบัติการกิจของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบในด้านการบริการวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้

นิคม แก้วสา (2548 : 13) การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ จะยึดเป้าหมาย คือ คุณภาพการศึกษาของนักเรียน โดยมีงานวิชาการเป็นหลัก งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุด ในการทำงานที่ให้นักเรียนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ส่วนงานอื่นเป็นงานสนับสนุนและเป็นงานเสริมให้งานวิชาการประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น

อุบล เพียรพิทักษ์ (2548 : 13) กล่าวว่าไว้ว่าการบริหารสถานศึกษา หมายถึง การบริหารงานในสถานศึกษาทุก ๆ ด้าน สำหรับรูปแบบและวิธีในการบริหารงานแต่ละสถานศึกษาจะแตกต่างกันไปตามความรู้ความสามารถในการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานของผู้บริหารแต่ละภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษา

มนทิพย์ ทรงกิตติพิศาล (2552 : 33) กล่าวว่าไว้ว่าการบริหารสถานศึกษา หมายถึง การจัดการส่งเสริม ช่วยเหลือกันของผู้เกี่ยวข้องที่จะผลักดันให้แผนยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

ยุกตนันท์ หวานฉ่ำ (2555 : 24) กล่าวว่าไว้ว่าการบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการในการทำงาน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา ปฏิบัติภารกิจอย่างเป็นระบบในสถานศึกษาที่ดำเนินการ 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

กูด (Good. 1973 : 14) ให้ความหมายการบริหารการศึกษา หมายถึง การควบคุมและการจัดการดำเนินการบริหาร โรงเรียน ซึ่งเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน งานธุรการ งานที่เกี่ยวข้องกับตัวครูและนักเรียนตลอดจนบุคลากรอื่น ๆ

แคมป์เบล (Campbell. 1980 : 22) กล่าวว่าไว้ว่าการบริหารการศึกษา หมายถึง การจัดแผนยุทธศาสตร์ ทางการศึกษา เพื่อให้การศึกษาบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการในสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย งานบริหารงานงบประมาณ งานบริหารงานทั่วไป งานบริหารบุคคล และงานบริหารงานวิชาการ ต้องมีการกำหนดแผนงาน วิธีการตลอดจนขั้นตอนในการปฏิบัติไว้ได้อย่างมีระบบ ใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน

กระบวนการบริหารสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 10) ได้กล่าวว่ากระบวนการบริหารสถานศึกษา เป็นระบบครบวงจร (PDCA) ซึ่งประกอบไปด้วย ร่วมกันวางแผน (Plan) ร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Do) ร่วมกันตรวจสอบ (Check) และร่วมกันปรับปรุง (Action) โดยจะต้องมีการควบคุมคุณภาพและตรวจสอบคุณภาพด้วย

ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง (2546 : 16) ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารการศึกษาที่สำคัญมี 5 ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การอำนวยการ การควบคุม และการจัดบุคลากรสู่หน่วยงาน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 18) ได้สรุปว่ากระบวนการบริหารการศึกษา มี 5 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การจัดสรรทรัพยากร (Allocating Resources) การกระตุ้น (Stimulating) การประสานงาน (Coordinating) และการประเมินผล (Evaluating)

มหาวิทยาลัยสุรนารี. (2554 : 22 ; อ้างถึงใน ก่อเกียรติ พุฒหอม. 2555 : 19) กล่าวว่า การดำเนินการตามกระบวนการ (Process) หมายถึง ระบบของการดำเนินงานในการผลิต บางสิ่ง

บางอย่างหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงหรือการมอบหมายหน้าที่ต่าง ๆ ที่นำไปสู่ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

วิทยา สุหฤทคำรงค์. (2554 : 34 ; อ้างถึงใน ก่อเกียรติ พุฒหอม. 2555 : 19) กล่าวว่า การดำเนินการด้านกระบวนการ คือ โครงสร้างหรือตัวแทนที่ใช้สำหรับการแสดงให้เห็นถึงการทำงานและการจัดการองค์กรในการดำเนินงานในแนวทางที่บรรลุถึงหลักเกณฑ์ที่สำคัญ 3 ประเด็น คือ 1) ต้องสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 2) ต้องมีศักยภาพสำหรับการได้เปรียบเชิงการแข่งขัน และ 3) ต้องสามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เซอร์จิโอวานนิ โทมัส และคนอื่น ๆ (Sergiovanni, Thomas J. et al. 1992) กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย ภาระหน้าที่ที่สำคัญต่อการบริหารสถานศึกษา เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งหมด 7 ประการ คือ

1. การวางแผน (Planning) เป็นการวางแผนเค้าโครงกิจกรรมซึ่งเป็นการเตรียมการก่อนลงมือปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินการสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการกำหนดโครงสร้างขององค์การ โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับงาน เช่น การแบ่งงาน (Division of Work) เป็นกรม กอง หรือแผนก โดยอาศัยปริมาณงาน คุณภาพงาน หรือจัดตามลักษณะเฉพาะของงาน (Specialization)
3. การจัดบุคลากรปฏิบัติงาน (Staffing) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรนั่นเอง ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรมาปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการจัด แบ่งหน่วยงานที่กำหนดไว้
4. การอำนวยการ (Directin) เป็นภารกิจในการใช้ศิลปะในการบริหารงาน เช่น ภาวะผู้นำ (Leadership) มนุษยสัมพันธ์ (Human Relations) การจูงใจ (Motivation) และการตัดสินใจ (Decision making) เป็นต้น
5. การประสานงาน (Coordinating) เป็นการประสานให้ส่วนต่าง ๆ ของกระบวนการทำงานมีความต่อเนื่องกัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และราบรื่น
6. การรายงาน (Reporting) เป็นกระบวนการและเทคนิคของการแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาตามชั้นได้ทราบถึงผลการปฏิบัติงาน โดยที่มีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสาร (Communication) ในองค์กรอยู่ด้วย
7. การงบประมาณ (Budgeting) เป็นภารกิจที่เกี่ยวกับการวางแผนการทำบัญชีการควบคุมเกี่ยวกับการเงินและการคลัง

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหาร หมายถึง แนวทางและขั้นตอนที่แสดงให้เห็นถึงการจัดการความรู้ขององค์กรให้ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมี

ประสิทธิภาพและประสิทธิผลมีศักยภาพสำหรับการได้เปรียบเชิงการแข่งขันและสามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 56) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลไว้ 4 ด้าน ดังนี้

1. การบริหารวิชาการ งานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้ สถานศึกษามากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนสถานศึกษา ชุมชนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญทำให้ สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชนท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพ

1.1 วัตถุประสงค์

1.1.1 เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระคล่องตัว รวดเร็วและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษาชุมชน และท้องถิ่น

1.1.2 เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐาน และมีคุณภาพสอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาตนเองและการประเมินคุณภาพจากหน่วยงานภายนอก

1.1.3 เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ

1.1.4 เพื่อให้สถานศึกษาได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาและของบุคคล ครอบครัวองค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง

1.2 มีขอบข่ายภารกิจ ดังนี้

1.2.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1.2.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1.2.3 การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน

- 1.2.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 1.2.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 1.2.6 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 1.2.7 การนิเทศการศึกษา
- 1.2.8 การแนะแนวการศึกษา
- 1.2.9 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 1.2.10 การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- 1.2.11 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- 1.2.12 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์

หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2. การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา มุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดการรายได้จากการบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

2.1 วัตถุประสงค์

2.1.1 เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านงบประมาณอย่างเป็นอิสระ คล่องตัว โปร่งใสตรวจสอบได้

2.1.2 เพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการ

2.1.3 เพื่อให้สามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้อย่างเพียงพอและมี ประสิทธิภาพ

2.2 ขอบข่ายภารกิจ ดังนี้

2.2.1 การจัดทำและเสนอของงบประมาณ การวิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษาจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาการศึกษา วิเคราะห์ความเหมาะสมการเสนอ งบประมาณ

2.2.2 การจัดสรรงบประมาณ การเบิกจ่ายการอนุมัติงบประมาณ การ โอนเงินงบประมาณในสถานศึกษา

2.2.3 การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล รายงานผลการใช้เงิน ผลการดำเนินงาน

2.2.4 การระดมทรัพยากรการจัดการทรัพยากร และการลงทุน เพื่อการศึกษา
การจัดการรายได้และผลประโยชน์กองทุนกู้ยืม สวัสดิการเพื่อการศึกษา

2.2.5 การบริหารงานการเงิน การเบิกเงินจากคลังการรับเงิน การเก็บรักษา
เงินการจ่ายเงินการนำส่งเงิน การกันเงินไว้เบิกเหลือมปี

2.2.6 การบริหารบัญชีการจัดทำบัญชีการเงิน การจัดทำรายงาน ทางการเงิน
จัดทำและจัดหาแบบพิมพ์บัญชีทะเบียน และรายงาน

2.2.7 การบริหารพัสดุและสินทรัพย์การจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์
ของสถานศึกษาการจัดการพัสดุกำหนดรูปแบบรายการหรือคุณลักษณะเฉพาะและการจัดซื้อจัด
จ้างการควบคุมดูแล บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุ

3. การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้
สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการ
บริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว มีอิสระภายใต้กฎหมายระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิ
บาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนามีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ
ได้รับการยกย่อง เชิดชูเกียรติมีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ
การศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.1 วัตถุประสงค์

3.1.1 เพื่อให้การดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลถูกต้อง รวดเร็ว
เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล

3.1.2 เพื่อส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและมีจิตสำนึกในการ
ปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จ ตามหลักการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

3.1.3 เพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา ปฏิบัติงานเต็มตาม
ศักยภาพ โดยยึดมั่นในระเบียบวินัยจรรยาบรรณ อย่างมีมาตรฐานแห่งวิชาชีพ

3.1.4 เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐาน
วิชาชีพได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติมีความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพซึ่งจะส่งผลต่อการ
พัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.2 มีขอบข่ายภารกิจ ดังนี้

3.2.1 การวางแผนอัตรากำลังการกำหนดตำแหน่งการวิเคราะห์วางแผน
อัตรากำลังคน การขอเลื่อนตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษา และวิทยฐานะของข้าราชการครู

3.2.2 การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ดำเนินการสรรหาเพื่อบรรจุบุคคล เข้า
รับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษากรณีได้รับมอบอำนาจจาก อ.ก.ค.ศ. เขต

พื้นที่การศึกษารัฐบาลประจำและลูกจ้างชั่วคราวการแต่งตั้งย้ายโอน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาการบรรจุกลับเข้ารับราชการการรักษาราชการแทน และรักษาการในตำแหน่ง

3.2.3 การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการการพัฒนา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาการเลื่อนขั้นเงินเดือนครูและบุคลากรทางการศึกษา การเพิ่มค่าจ้างลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราวการดำเนินการเกี่ยวกับบัญชีถือจ่ายเงินเดือน เงินวิทยฐานะและค่าตอบแทนอื่น ทะเบียนประวัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์การขอมีบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ งานขอหนังสือรับรอง ขออนุญาตไปราชการต่างประเทศ ขออนุญาต ลาอุปสมบท ขอพระราชทานเพลิงศพ การลาศึกษาต่อการยกย่องเชิดชูเกียรติและให้ได้รับเงินวิทยพัฒนาการจัดสวัสดิการ

3.2.4 วินัยและการรักษาวินัย กรณีความผิดวินัยไม่ร้ายแรง ความผิด วินัยร้ายแรงการอุทธรณ์การร้องทุกข์การสร้างเสริมและการป้องกันการกระทำผิดวินัย

3.2.5 งานออกจากราชการ ให้ออกจากราชการกรณีไม่พ้นทดลองปฏิบัติราชการหรือไม่ผ่านการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้มต่ำกว่าเกณฑ์คณะกรรมการ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดการออกจากราชการกรณีขาดคุณสมบัติทั่วไป การให้ออกจากราชการไว้ก่อน การให้ออกจากราชการเพราะเหตุรับราชการนาน หรือเหตุทดแทน กรณีมีมลทินมัวหมองกรณีได้รับโทษจำคุกโดยคำสั่งของศาล หรือรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

4. การบริหารทั่วไปการบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหาร องค์กร ให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่ง เน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนงานมีส่วนร่วมของบุคคลชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4.1 วัตถุประสงค์

4.1.1 เพื่อให้บริการ สนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานและอำนวยความสะดวก ให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4.1.2 เพื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ผลงานของสถานศึกษา ต่อสาธารณชนจะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเจตคติที่ดีเลื่อมใส ศรัทธาและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา

4.2 มีขอบข่ายภารกิจ ดังนี้

4.2.1 การดำเนินงานธุรการ

4.2.2 งานเลขานุการคณะกรรมการ

4.2.3 การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

4.2.4 การประสานและพัฒนาเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

4.2.5 การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร

4.2.6 งานเทคโนโลยีสารสนเทศ

4.2.7 การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร บริหาร

ทั่วไป

4.2.8 การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

4.2.9 การจัดทำสำมะโนผู้เรียน

4.2.10 การรับนักเรียน

4.2.11 การส่งเสริมประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และ

ตามอัธยาศัย

4.2.12 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

4.2.13 การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน

4.2.14 การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา

4.2.15 การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชนองค์กรหน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

4.2.16 งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น

4.2.17 การจัดระบบควบคุมภายในหน่วยงาน

4.2.18 งานบริการสาธารณะ

4.2.19 งานที่ไม่ได้ระบุในงานอื่น

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา มีทั้งหน้าที่และความรับผิดชอบ ตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับกำหนดไว้และรวมทั้งภารกิจที่ควรทำตามหลักจริยธรรม คุณธรรม สามัญสำนึกของนัก

บริหารอันพึงจะมีตลอดจนการส่งเสริมด้านวิจัยและนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ การเสริมสร้างขวัญกำลังใจ การประชาสัมพันธ์เพื่อให้หน่วยงานสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ความหมายของหลักธรรมาภิบาล

มีนักวิชาการให้ความหมายไว้ ดังนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 (ราชกิจจานุเบกษา. 2542 : 26) ได้ให้คำนิยามของคำว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคม ทั้งภาครัฐภาคธุรกิจเอกชนและภาค ประชาชนซึ่งครอบคลุมไปถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้สึกสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศเพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไข เยียวยาภาวะวิกฤตภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใสและควมมีส่วนร่วมอันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญและกระแสโลกยุคปัจจุบัน

ปัญญา ฉายะจินตวงศ์ และคณะ (2549 : 3 – 5) และ สุทัศน์า สุทธิกุลสมบัติ (2549 : 1 – 2) ได้สรุปถึงความหมายของหลักธรรมาภิบาลหรือหลักการจัดการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) หมายถึง การบริหารจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อการพัฒนาของประเทศ โดยมีการเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนของสังคม คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และให้มีการสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม การเมืองอย่างสมดุล ส่งผลให้สังคมดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ตลอดจนมีการใช้อำนาจในการพัฒนาประเทศชาติให้เป็นไปอย่างมั่นคงยั่งยืน และมีเสถียรภาพ

สุทธิพร บุญส่ง (2550 : 77) ได้ให้ความหมายธรรมาภิบาล หมายถึง การจัดการบริหารประเทศที่ดีทุก ๆ ด้านและทุกระดับ ซึ่งรวมถึงการจัดระบบองค์กรและกลไกของคณะรัฐมนตรี ส่วนราชการ องค์กรของรัฐและรัฐบาลที่ไม่ใช่ส่วนราชการ การบริหารราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น องค์กรที่ไม่ใช่รัฐบาล องค์กรเอกชน ชมรม และสมาคมเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ นิติบุคคล ภาคเอกชนและภาค ประชาชน มีการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.). (2555 : 1) ได้กล่าวถึง

หลัก ธรรมนูญบ้านเมือง หรืออาจเรียกว่า “การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี” ซึ่งรู้จักกันในนาม “Good Governance” นั้น หมายถึง หลักการเพื่อการอยู่ร่วมกันในบ้านเมืองและสังคมอย่างมีความสุข สามารถประสานประโยชน์และคลี่คลายปัญหาข้อขัดแย้งโดยสันติวิธีและพัฒนาสังคมให้มีความยั่งยืน

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย หรือ TDRI (2555 ; อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. 2555 : 2) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ธรรมนูญบ้านเมือง” มาจากคำว่า “ธรรมนูญ” (แปลว่า คุณความดี) รวมกับคำว่า “อภี” (แปลว่า ยั่งยืน) และคำว่า “บาล” (แปลว่า ปกครองหรือเลี้ยงดู) ดังนั้นคำว่า “ธรรมนูญบ้านเมือง” จึงหมายถึง การบริหารหรือการปกครองที่มีความถูกต้อง มีความยุติธรรม และมีคุณความดีอย่างยิ่ง

จากที่ได้นำเสนอข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าหลักธรรมนูญบ้านเมือง หรือ Good Governance หมายถึงการบริหารจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อการพัฒนาประเทศไทยโดยมีการเชื่อมโยงองค์ประกอบ 3 ส่วนของสังคมเข้าด้วยกันคือภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม และให้มีการสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอย่างสมดุลซึ่งจะส่งผลให้สังคมดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติตลอดจนมีการใช้อำนาจในการบริหารราชการแผ่นดินให้มีความแข็งแกร่งมีประสิทธิภาพมีคุณภาพมีความโปร่งใส ยุติธรรมและสามารถตรวจสอบได้ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาประเทศไทยชาติเป็น ไปอย่างมั่นคงยั่งยืน และมีเสถียรภาพ

ความสำคัญของหลักธรรมนูญบ้านเมือง

หลักธรรมนูญบ้านเมือง เป็นระบบการบริหารที่เน้นเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลขององค์กรภาครัฐและภาคเอกชน จึงมีความสำคัญ มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ ซึ่งมีผู้กล่าวไว้ ดังนี้
บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2542 : 30) กล่าวว่า การสร้างธรรมนูญบ้านเมืองให้เกิดขึ้นในทุกระดับ จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีคนเป็นศูนย์กลางที่แท้จริง ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมเสถียรภาพ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544 :18) ได้กล่าวถึงความสำคัญของธรรมนูญบ้านเมืองไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ว่ารัฐบาลได้ กำหนดให้ใช้หลักธรรมนูญบ้านเมืองเป็นยุทธศาสตร์ 1 ใน 3 กลุ่มยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการพัฒนาประเทศไทย และถือว่าหลักธรรมนูญบ้านเมืองเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดที่จะขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อื่น ไปสู่เป้าหมาย โดยกำหนดให้สร้างธรรมนูญบ้านเมืองให้เกิดขึ้นในทุกภาคส่วนของสังคม

บุญบง ชัยเจริญวัฒน์ (2544 : 2 – 3) กล่าวว่า ธรรมนูญบ้านเมืองจะช่วยให้ระบบบริหารของรัฐบาลมีความ ยุติธรรมเป็นที่น่าเชื่อถือทั้งในและต่างประเทศ

ยุทธ วรรณตรธาร (2544 : 11) กล่าวว่าประโยชน์และความสำคัญของธรรมาภิบาลไว้ว่า ธรรมาภิบาลจะช่วยลดปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง และส่งเสริมให้คนมีความซื่อสัตย์สุจริต

ไชยวัฒน์ คำชู (2554 : 38) ได้กล่าวถึงความสำคัญของธรรมาภิบาลว่า ธรรมาภิบาลช่วยให้เราสามารถระบุลักษณะ และปรับ พฤติกรรมต่าง ๆ ที่ถือว่าเป็นการจัดการบริหาร และการปกครองที่ไม่มีคุณภาพได้อย่างทันที่ เช่น ความล้มเหลวในเรื่องส่วนตัว หรือเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ความล้มเหลวของกรอบกฎหมายที่ขัดต่อหลักธรรมาภิบาล มีการออกกฎหมายหรือระเบียบมากเกินไป การตัดสินใจที่ขาดความโปร่งใส ขาดกฏกติกามารยาท และการดำเนินนโยบายปราศจากการพิจารณาที่ชัดเจน เป็นต้น

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ธรรมาภิบาลมีความสำคัญและจำเป็นในการบริหารทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่จะช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือ ไว้วางใจ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อองค์กรในการดำเนินงาน อีกทั้งยังช่วยเกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ อันจะเป็นการป้องกันการทุจริตได้ด้วย

หลักธรรมาภิบาลในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

มีนักวิชาการได้กล่าวถึงหลักธรรมาภิบาลในการบริหารไว้ ดังนี้

เปรม ติณสูลานนท์ (2548) ได้กล่าวถึงหลักธรรมาภิบาลเป็นสิ่งที่ต้องนำมาใช้ สิ่งไม่ดีขจัดให้หมดไป ประกอบด้วย

1. ความซื่อสัตย์ เป็นจริยธรรมทั้งของการบริหารภาครัฐและของผู้บริหาร ความซื่อสัตย์ไม่ได้หมายถึง การประพฤติปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้นแต่ต้องตามจริยธรรมและศีลธรรมด้วย

2. กฎหมาย เป็นที่ยอมรับกันว่า กฎหมายไม่สามารถอุดช่องโหว่การบริหาร ผู้บริหารที่จะแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ กฎหมายวางมาตรฐานขั้นต่ำของการประพฤตินิชอบไว้เท่านั้น แต่มาตรฐานทางจริยธรรมในเรื่องของการประพฤตินิชอบและความซื่อสัตย์นั้นสูงกว่ากฎหมาย

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2549 : 11 – 12) ได้กล่าวถึงแนวคิดในการพัฒนาหลักการธรรมาภิบาล หรือระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีที่มีการกล่าวถึงเป็นระยะในแวดวงของนักวิชาการตั้งแต่ช่วงก่อนการใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 แต่ยังไม่ค่อยแพร่หลาย ด้วยเหตุผลสองประการคือ แนวคิดยังขาดความชัดเจนและคนส่วนใหญ่ยังไม่สนใจ แต่หลังจากที่ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจและการเงินในปลายปี 2540 ภาวะแวดล้อมและเงื่อนไขการก่อกองวิกฤติเศรษฐกิจ ทำให้รัฐบาลต้องหันมาให้ความสนใจในประเด็นนี้เป็นอย่างจริงจัง โดยพิจารณาเห็นความจำเป็นที่ประเทศชาติต้องมีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี

ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการบูรณะสังคมและประเทศเพื่อพลิกฟื้นภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ สร้างความเข้มแข็งให้กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศเพื่อสามารถรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างทันสถานการณ์

ปัญญา ฉายะจินดาวงศ์ และคณะ (2549 : 3 – 5) และ สุทัศน์า สุทธิกุลสมบัติ (2549 : 1-2) ได้สรุปถึงหลักธรรมาภิบาลหรือหลักการจัดการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม (Rule of Law) หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ลำเอียง ทุกคนในสังคมอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมายเดียวกัน
2. หลักคุณธรรม (Equity and Inclusiveness) หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ข้าราชการต้องปรับทัศนคติ ใน การทำงานโดยยึดมั่นในหลักจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของการเป็นข้าราชการที่ดีมีคุณภาพ เป็นตัวอย่างที่ดีแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนคนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย และประกอบอาชีพสุจริต จนเป็นนิสัยประจำชาติ
3. หลักความโปร่งใส (Transparency and Accountability) หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยการปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกหน่วยงาน ให้มีความโปร่งใสมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก มีกระบวนการให้ประชาชนมีการตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้ ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาการทุจริต คอร์รัปชัน ได้ทั้งในภาครัฐและเอกชน
4. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) การมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญในสังคม และสร้างความสามัคคีกับประชาชน การมีส่วนร่วมทำได้โดยอิสระ ด้วยตัวเอง ด้วยวิธีทางแห่งประชาธิปไตย เช่น การให้ความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ หรืออื่น ๆ
5. หลักความรับผิดชอบ (Responsiveness) ความรับผิดชอบ เป็นความพยายามให้ทุกฝ่าย ทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด มีความตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม สนใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา เคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง กล้าที่จะตัดสินใจ และรับผิดชอบต่อ การตัดสินใจนั้น
6. หลักความคุ้มค่า (Sufficient Value) หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการ และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต่อส่วนรวม มีการพัฒนากระบวนการ

เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างต่อเนื่อง และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย หรือ TDRI (2555 ; อ้างถึงในสำนักงานพัฒนาระบบราชการ 2555 : 2) ได้กล่าวถึง “Good governance” หรือ “หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี” นั้น ประกอบด้วย 10 หลัก ได้แก่

1. ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด เกิดผลผลิตที่คุ้มค่าต่อการลงทุนและบังเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ทั้งนี้ ต้องมีการลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงานเพื่ออำนวยความสะดวกและลดภาระค่าใช้จ่าย ตลอดจนยกเลิกภารกิจที่ล้าสมัยและไม่มีความจำเป็น
2. ประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องมีวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ มีการวางแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและอยู่ในระดับที่ตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชน สร้างกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน มีการจัดการความเสี่ยงและมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศ รวมถึงมีการติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง
3. การตอบสนอง (Responsiveness) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องสามารถให้บริการได้อย่างมีคุณภาพ สามารถดำเนินการแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด สร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ รวมถึงตอบสนองตามความคาดหวัง / ความต้องการของประชาชน ผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่างกัน ได้อย่างเหมาะสม
4. ภาระรับผิดชอบ / สามารถตรวจสอบได้ (Accountability) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องสามารถตอบคำถามและชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย รวมทั้งต้องมีการจัดวางระบบการรายงานความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ต่อสาธารณะเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและการให้ทุนให้โทษ ตลอดจนมีการจัดเตรียมระบบการแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาและผลกระทบใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น
5. เปิดเผย หรือ โปร่งใส (Transparency) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตรงไปตรงมา รวมทั้งต้องมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเชื่อถือได้ให้ประชาชนได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนวางระบบให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นไปได้โดยง่าย

6. หลักนิติธรรม (Rule of Law) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด ด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่าง ๆ

7. ความเสมอภาค (Equity) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มี การแบ่งแยกด้านชายหญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม และอื่น ๆ อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงโอกาสความเท่าเทียมกันของการเข้าถึงบริการสาธารณะของกลุ่มบุคคล ผู้ด้อยโอกาสในสังคมด้วย

8. การมีส่วนร่วม หรือการพยายามแสวงหาฉันทามติ (Participation & Consensus Oriented) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน รวมทั้งเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหาหรือประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องร่วมคิดแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงาน และร่วมตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ต้องมีความพยายามในการแสวงหาฉันทามติหรือข้อตกลงร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบ โดยตรงจะต้องไม่มีข้อคัดค้านที่หาข้อยุติไม่ได้ในประเด็นที่สำคัญ

9. การกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการควรมีการมอบอำนาจและกระจายความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินการให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในระดับต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการ โอนถ่ายบทบาทและภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม

10. คุณธรรม หรือจริยธรรม (Morality & Ethic) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องมีจิตสำนึกความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปอย่างมีศีลธรรม คุณธรรม และตรงตามความคาดหวังของสังคม รวมทั้งยึดมั่นในค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรมสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือนและจรรยาบรรณวิชาชีพ ตลอดจน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของระบบราชการไทย 8 ประการ (I AM READY) ได้แก่

I - Integrity	ซื่อสัตย์และกล้ายืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง
A - Activeness	ทำงานเชิงรุก คิดเชิงบวกและมีจิตบริการ
M - Morality	มีศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม
R - Responsiveness	คำนึงถึงประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง

E - Efficiency	มุ่งเน้นประสิทธิภาพ
A - Accountability	ตรวจสอบได้
D - Democracy	ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย
Y - Yield	มุ่งผลสัมฤทธิ์

จากที่ได้นำเสนอข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า หลักธรรมาภิบาล “ Good Governance ” เป็นหลักการบริหารจัดการภาครัฐ ว่าด้วย การปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการต้องใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยมีหลักพื้นฐานของ การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีประกอบด้วย หลักสำคัญ 6 ประการดังนี้ หลักนิติธรรม (Rule of law) หลักคุณธรรม (Morality) หลักความโปร่งใส (Transparency) หลักความมีส่วนร่วม (Participation) หลักความรับผิดชอบ (Accountability) และหลักความคุ้มค่า (Utility) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะใช้กรอบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555 : 1 – 2) กำหนด ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักความเสมอภาค หลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจ และหลักการมุ่งเน้นฉันทามติ

ธรรมาภิบาลในสถานศึกษา

การศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสระแก้ว ในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้หลักธรรมาภิบาลการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555: 1 – 2) ได้กำหนดไว้ มีรายละเอียดดังนี้

หลักประสิทธิผล (Effectiveness)

จากการศึกษาความหมายของหลักประสิทธิผล มีบุคคล หน่วยงาน และองค์กรที่ให้ความหมายของหลักประสิทธิผลไว้ ดังนี้

ธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ์ (2550 : 46) ได้กล่าวไว้ว่า หลักประสิทธิผล หมายถึง การปฏิบัติราชการที่บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนการปฏิบัติราชการตามที่ได้รับงบประมาณมาดำเนินการ โดยการปฏิบัติราชการจะต้องมีทิศทาง ยุทธศาสตร์ และเป้าประสงค์ที่ชัดเจน มีกระบวนการปฏิบัติงานและระบบงานที่เป็นมาตรฐาน รวมถึง มีการติดตาม ประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

สุดจิต นิमितกุล (2543 : 4) ได้กล่าวไว้ว่า หลักประสิทธิผล หมายถึง การปฏิบัติราชการที่มีวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุก

ฝ่าย ปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ มีการวางแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและอยู่ในระดับที่ตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชน สร้างกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน มีการจัดการความเสี่ยงและมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศ รวมถึงมีการติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555 : 1 – 2) ให้ความหมายหลักประสิทธิผล คือ ผลการปฏิบัติราชการที่บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนการปฏิบัติราชการตามที่ได้รับงบประมาณมาดำเนินการ โดยการปฏิบัติราชการจะต้องมีทิศทาง ยุทธศาสตร์ และเป้าประสงค์ที่ชัดเจน มีกระบวนการปฏิบัติงานและระบบงานที่เป็นมาตรฐาน รวมถึง มีการติดตาม ประเมินผล และพัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักประสิทธิผล หมายถึง การปฏิบัติราชการให้สำเร็จลุล่วง ตามวัตถุประสงค์ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีการสร้างกระบวนการอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน มีการติดตาม ประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

หลักประสิทธิภาพ (Efficiency)

ได้มีบุคคล หน่วยงาน และองค์กรที่ให้ความหมายของประสิทธิภาพไว้ ดังนี้

ธีระ รุญเจริญ (2548 : 112) ได้กล่าวไว้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึงกระบวนการและสถาบันต่างๆเช่นรัฐสามารถจัดสรรใช้ทรัพยากรต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในสังคมโดยรวมรวมถึงการทำงานที่รวดเร็วมีคุณภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ์ (2550 : 46) ได้กล่าวไว้ว่า หลักประสิทธิภาพ หมายถึง วิธีการบริหารจัดการที่ส่งผลให้องค์การประหยัดต้นทุน ประหยัดแรงงาน ประหยัดระยะเวลา มีวิธีการพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติราชการตามภารกิจ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555 : 1 – 2) ให้ความหมายหลักประสิทธิภาพ คือ การบริหารราชการตามแนวทางการกำกับดูแลที่ดี ที่มีการออกแบบกระบวนการปฏิบัติงานโดยการใช้เทคนิคและเครื่องมือการบริหารจัดการที่เหมาะสม ให้องค์กรสามารถใช้ทรัพยากรทั้งด้านต้นทุน แรงงาน และระยะเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติราชการตามภารกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักประสิทธิภาพ หมายถึง การบริหารจัดการที่ส่งผลให้องค์กรเกิดผลประโยชน์สูงสุด ภายใต้การใช้ทรัพยากร แรงงาน ระยะเวลา ที่น้อยที่สุด เพื่อพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติราชการให้สำเร็จลุล่วง และเพื่อตอบสนองความต้องการ การบริการต่อประชาชน

หลักการตอบสนอง (Responsiveness)

มีนักการศึกษาให้ความหมายของหลักการตอบสนองไว้ ดังนี้

สิทธิชัย ธรรมเสนห์ (2550 : 16) ได้กล่าวไว้ว่า การตอบสนอง หมายถึง ความสามารถในการให้บริการได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด เพื่อตอบสนองความคาดหวัง ความต้องการของผู้รับบริการ

ศศิวิมล อินทวงษ์ (2553 : 30) การให้การตอบสนองที่ทันต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในเวลาที่ทันการ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555 : 1 – 2) ให้ความหมายหลักการตอบสนอง คือ การให้บริการที่สามารถดำเนินการได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด และสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ รวมถึง ตอบสนองตามความคาดหวัง / ความต้องการของประชาชน ผู้รับบริการ และ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลาย และมีความแตกต่าง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักการตอบสนอง หมายถึง ความสามารถในการตอบสนอง การให้บริการอย่างทั่วถึง ภายในเวลาที่กำหนด

หลักการรับผิดชอบ (Accountability)

ได้มีนักการศึกษาให้ความหมายหลักการรับผิดชอบไว้ ดังนี้

พรอัมรินทร์ พรหมเกิด (2543 : 1 – 6) ได้ให้ความหมายการทำงานอย่างมีหลักการและรับผิดชอบต่อ หมายถึง การตัดสินใจกระทำการใด ๆ หรือมาตรการที่นำไปใช้ในการกระทำใดๆ ต้องสามารถอธิบายโดยมีข้อมูลให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องรับรู้ได้ และต้องรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ

บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี (2544 : 42) กล่าวว่า หลักการรับผิดชอบ ตามความหมายของสถาบันอุดมศึกษา หมายถึง การทำให้สังคมที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตน เคารพในความเห็นที่แตกต่าง โดยพยายามหาทางออกที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกัน ถ้ารับผลการกระทำของตน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555 : 1 – 2) ให้ความหมายหลักการรับผิดชอบต่อ คือ การแสดงความรับผิดชอบต่อในการปฏิบัติหน้าที่และผลงานต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยความรับผิดชอบนั้น ควรอยู่ในระดับที่สนองต่อความคาดหวังของสาธารณะ รวมทั้งการแสดงถึงความสำนึกในการรับผิดชอบต่อปัญหาสาธารณะ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ภาวะความรับผิดชอบ หมายถึง การตระหนักในหน้าที่ ความสำนึก ในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะ และการกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนความกล้าที่จะยอมรับผลดีและผลเสียจากการกระทำ

หลักความโปร่งใส (Transparency)

มีนักการศึกษาให้ความหมายหลักความโปร่งใสไว้ ดังนี้

เกรียงไกร เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541 : 46) กล่าวว่าไว้ว่า หลักความโปร่งใส คือ กระบวนการ ทำงาน กฎเกณฑ์กติกาต่างๆ ที่มีความเปิดเผยตรงไปตรงมา ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในสังคมสามารถ ถ่ายโอนได้อย่างอิสระ ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับทราบข้อมูลข่าวสารของทางราชการ ได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

สุดจิต นิमितกุล (2543 : 4) ได้ให้ความหมายว่า ความโปร่งใสของข้อมูลต่าง ๆ ต้องตรงกับ ความเป็นจริง ข้อเท็จจริงของการดำเนินการและความสามารถตรวจสอบ ได้มีการดำเนินการที่ เปิดเผยชัดเจนและเป็นไปตามที่กำหนด

วีระ ไชยธรรม (2542 : 10) ได้ให้ความหมายว่า ความโปร่งใส คือ การสร้างความ ไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555 : 1 – 2) ให้ความหมายหลักความ โปร่งใส คือ กระบวนการเปิดเผยอย่างตรงไปตรงมาชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย และสามารถเข้าถึง ข้อมูลข่าวสาร ไม่ต้องห้ามตามกฎหมายได้อย่างเสรี โดยประชาชนสามารถรู้ทุกขั้นตอนในการ ดำเนินกิจกรรมหรือกระบวนการต่าง ๆ และสามารถตรวจสอบได้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า องค์ประกอบของความโปร่งใส ประกอบด้วย การเปิดเผยข้อมูล ความไว้วางใจ การเข้าถึงข้อมูล กระบวนการตรวจสอบข้อมูล การมีหลักฐานกำกับ และสามารถ อธิบายเหตุผลประกอบการดำเนินงาน การกำหนดกระบวนการและวิธีการปฏิบัติงานให้มีความ ชัดเจน บุคลากรและประชาชนมีสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างกว้างขวาง การเปิดโอกาสให้ ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการ ทำงานของหน่วยงานได้ตามความเหมาะสม และการจัดให้มีการเลือกตั้งผู้แทนในระดับต่าง ๆ อย่าง โปร่งใสและบริสุทธิ์ยุติธรรม

ด้านหลักการมีส่วนร่วม (Participation)

นักการศึกษาให้ความหมายของหลักการมีส่วนร่วม ดังนี้

เฉลิม เกิดโมลี (2543 : 3) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนได้ใช้ คุณสมบัติส่วนตัวในด้านความรู้ ความสามารถ และทรัพยากรที่มีอยู่เข้าไปร่วมคิดตัดสินใจใน

ขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรมหนึ่ง ๆ ด้วยตนเอง หรือหน่วยงานองค์กรที่ประชาชนจัดตั้งขึ้น อย่างมีเสรีภาพและเสมอภาค

ธีระ รุญเจริญ (2548 : 112) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ การที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานเข้ามามีบทบาทในการพิจารณาปัญหา และตัดสินใจร่วมกัน ร่วมรับผิดชอบในการบริหารงานบางอย่าง เพื่อประโยชน์ในการระดมกำลังความคิดและแบ่งภาระหน้าที่ของผู้บริหาร

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555 : 1 – 2) ให้ความหมายหลักการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ข้าราชการ ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา / ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมการแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้บุคคลในหน่วยงานหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจ มีส่วนในการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงาน รวมถึงการรับผิดชอบจากผลการดำเนินงานนั้น ๆ

ด้านหลักการกระจายอำนาจ (Decentralization)

ความหมายของการกระจายอำนาจ ได้มีผู้ให้ความหมายไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

วีระ ไชยธรรม (2542 : 13) ได้กล่าวไว้ว่า การกระจายอำนาจ หมายถึง การถ่ายโอนอำนาจเพื่อดำเนินการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจให้แก่หน่วยงานย่อยในสังกัด เพื่อดำเนินการแทน โดยมีอิสระตามสมควร

ศศิวิมล อินทวงษ์ (2553 : 30) ได้กล่าวไว้ว่า การกระจายอำนาจ หมายถึง การมอบอำนาจและความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินการให้แก่บุคลากร โดยมุ่งเน้นการสร้าง ความพึงพอใจในการให้บริการต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การปรับปรุงกระบวนการ และเพิ่มผลิตภาพเพื่อผลการดำเนินงานที่ดีของส่วนราชการ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555 : 1 – 2) ให้ความหมายหลักการกระจายอำนาจ คือ การถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจ ให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา คณะกรรมการตามภารกิจ ดำเนินการแทน โดยมีอิสระตามสมควร รวมถึงการมอบอำนาจและความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินการให้แก่บุคลากร โดยมุ่งเน้นการสร้าง ความพึงพอใจในการให้บริการต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การปรับปรุงกระบวนการ และเพิ่มประสิทธิภาพ เพื่อผลการดำเนินงานที่ดีของสถานศึกษา

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักการกระจายอำนาจ หมายถึง การมอบอำนาจจากส่วนกลาง ลงสู่หน่วยงานย่อย เพื่อดำเนินการตัดสินใจ และปฏิบัติการกิจ เพื่อเพิ่มผลิตภาพและผลิตผลการดำเนินงานที่ดีของส่วนราชการ

หลักนิติธรรม (Rule of Law)

มีผู้ให้ความหมายหลักนิติธรรมไว้ ดังนี้

เกรียงไกร เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541 : 46) กล่าวว่าไว้ว่า การปกครองประเทศจะใช้หลักกฎหมายเป็นบรรทัดฐานและทุกคนต้องเคารพกฎหมาย โดยที่กรอบของกฎหมายที่ใช้ในประเทศต้องมีความยุติธรรมและถูกบังคับใช้กับคนกลุ่มต่าง ๆ อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

สุดจิต นิमितกุล (2543 : 4) ได้ให้ความหมายว่า หลักนิติธรรม เป็นการพัฒนา ปรับปรุงแก้ไข และเพิ่มเติมกฎหมายให้มีความทันสมัยมีความเป็นธรรม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555 : 1 – 2) ให้ความหมายหลักนิติธรรม คือ การใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ ในการบริหารงานด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักนิติธรรม หมายถึง ระเบียบและหลักเกณฑ์ที่ใช้เป็นข้อตกลงของหน่วยงานโดยที่ระเบียบและหลักเกณฑ์การบังคับเหล่านั้นต้องเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสมาชิก ระเบียบและหลักเกณฑ์เหล่านั้นต้องนำมาซึ่งความเสมอภาคของสมาชิกในหน่วยงาน และผู้รับบริการ รวมทั้งมีสภาพเอื้อต่อการควบคุมและพัฒนาผู้รับบริการด้วยการกำหนดการปฏิบัติตามกฎ กติกาที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด

ด้านหลักความเสมอภาค (Equity)

นักการศึกษาให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

พระมหาดนัย วงศ์พรหม (2556 : 16) ได้กล่าวไว้ว่า ความเสมอภาคหมายความว่า ประชาชนทุกคนมีความสามารถอย่างเท่าเทียมกันในการเข้าถึง โอกาสต่างๆ ในสังคมเช่น โอกาสพัฒนาหรือมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยรัฐเป็นผู้จัดสรรสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการ โดยเท่าเทียมกัน

เกรียงไกร เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541 : 46) ได้กล่าวไว้ว่า หลักความเสมอภาค หมายถึง การดำเนินงานของรัฐตามรัฐธรรมนูญ และนำหลักการความเสมอภาค / ความเที่ยงธรรมมาดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติ โดยให้สอดคล้องกับแนวทางของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีซึ่งมุ่งเน้นการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ ให้เกิดความเป็นธรรม และเพิ่มสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555 : 1 – 2) ให้ความหมายหลักความเสมอภาค คือ การได้รับการปฏิบัติและได้รับบริการอย่างเท่าเทียมกัน โดย ไม่มีการแบ่งแยกด้าน

ชาย หรือหญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษา การฝึกอบรม และอื่น ๆ กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักความเสมอภาค หมายถึง สิทธิที่ประชาชนทุกคนพึงมี พึงได้รับอย่างเท่าเทียมกันในการเข้าถึงโอกาสบริการสาธารณะ ได้รับความเป็นธรรม และสามารถที่จะร้องทุกข์ต่อกรรมการอุทธรณ์ร้องทุกข์ได้ เมื่อไม่ได้รับความเป็นธรรม

หลักร่วมกันฉันทามติ (Consensus Oriented)

นักการศึกษาได้ให้ความหมายหลักร่วมกันฉันทามติ ดังนี้

พระมหาดนัย วงศ์พรหม (2556 : 16) ได้กล่าวไว้ว่า ฉันทามติ หมายถึงการตัดสินใจดำเนินนโยบายใดๆของภาครัฐต้องมีการประสานความต้องการหรือผลประโยชน์ที่แตกต่างของกลุ่มคนในสังคมให้เกิดเป็นความเห็นร่วมกันบนพื้นฐานของสิ่งที่เป็นประโยชน์สูงสุดแก่สังคมโดยรวม

วีระ ไชยธรรม (2542 : 13) ได้กล่าวไว้ว่า ฉันทามติ หมายถึง กระบวนการหรือความสามารถในการหาข้อตกลงทั่วไปภายในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อตกลงที่เกิดจากการใช้กระบวนการเพื่อหาข้อคิดเห็นจากกลุ่มบุคคลที่ได้รับประโยชน์

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555 : 1 – 2) ให้ความหมายหลักร่วมกันฉันทามติ คือ การหาข้อตกลงทั่วไป ภายในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อตกลงที่เกิดจากการใช้กระบวนการเพื่อหาข้อคิดเห็นจากกลุ่มบุคคลที่ได้รับประโยชน์และเสียประโยชน์ โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ซึ่งต้องไม่มีข้อคัดค้านที่ยุติไม่ได้ในประเด็นที่สำคัญ โดยฉันทามติไม่จำเป็นต้องหมายความว่าเห็นพ้อง โดยเอกฉันท์

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักร่วมกันฉันทามติ หมายถึง การหาข้อตกลงของหน่วยงาน กลุ่มงาน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน ให้เกิดเป็นความเห็นร่วมกัน

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ราชกิจจานุเบกษา. (2551: 6 – 9) ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยพุทธศักราช 2551 มาตรา 14 ให้มีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยขึ้นในสำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ เรียกโดยย่อว่า “สำนักงาน กศน.” โดยมีเลขาธิการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเรียกโดยย่อว่า “เลขาธิการ กศน.” ซึ่งมีฐานะเป็นอธิบดีและเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการพนักงานและลูกจ้างและรับผิดชอบการดำเนินงานของสำนักงานมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.)

บทบาท อำนาจและหน้าที่

1. เป็นหน่วยงานกลางในการดำเนินการ ส่งเสริม สนับสนุนและประสานงาน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและรับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการ
 2. จัดทำข้อเสนอแนะนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนและมาตรฐานการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยต่อคณะกรรมการ
 3. ส่งเสริมสนับสนุนและดำเนินการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ การวิจัยการพัฒนา หลักสูตรและนวัตกรรมทางการศึกษา บุคลากรและระบบข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 4. ส่งเสริม สนับสนุนและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์และการเทียบระดับการศึกษา
 5. ส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและ องค์กรอื่นรวมตัวกันเป็นภาคีเครือข่ายเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 6. จัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้ประ โยชน์เครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสารสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา วิทยุชุมชน ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาห้องสมุด ประชาชน พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และแหล่งการเรียนรู้อื่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการ พัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่องของประชาชน
 7. ดำเนินการเกี่ยวกับการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 8. ปฏิบัติงานอื่นใดตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่บัญญัติให้เป็นอำนาจ หน้าที่ของสำนักงานการศึกษานอกระบบหรือตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย
- ซึ่งต่อมาจึงทำให้ศูนย์ กศน. จังหวัดต้องเปลี่ยนชื่อเป็นสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด เป็นหน่วยงานในสังกัดของสำนักงานและเป็นหน่วยงาน การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ทำหน้าที่ เป็น หน่วยงานธุรการของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด และมีอำนาจหน้าที่บริหารจัดการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภายในจังหวัด ให้ หน่วยงานการศึกษาตามวรรคหนึ่งมีผู้อำนวยการเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษาในสังกัดสำนักงาน กศน. กทม. หรือ สำนักงาน กศน.จังหวัด แล้วแต่กรณี รวมทั้งเป็น

ผู้บังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่ที่
รับผิดชอบ และมีฐานะเป็นผู้บริหารการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและ
บุคลากรทางการศึกษาตลอดจนรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด /
กรุงเทพมหานคร (สำนักงาน กศน.จังหวัด / กรุงเทพมหานคร)

บทบาท อำนาจและหน้าที่

1. เป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด / กรุงเทพมหานคร
2. จัดทำยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัยในจังหวัด / กรุงเทพมหานคร ให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการ
ศึกษาชาติ แผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและความต้องการของท้องถิ่น
และชุมชน
3. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ด้านการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัย
4. วิเคราะห์ จัดตั้ง จัดสรร งบประมาณให้แก่สถานศึกษาและภาคีเครือข่ายที่จัด
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
5. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยของสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย
6. จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษานอกระบบตามที่กฎหมายกำหนด
7. ส่งเสริม สนับสนุนการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้และ
ประสบการณ์และการเทียบระดับการศึกษา
8. พัฒนาหลักสูตร สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาร่วมกับสถานศึกษา
และภาคีเครือข่าย
9. ระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อการมีส่วนร่วมในการ
ส่งเสริม สนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
10. ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัย
11. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและ
ภาคีเครือข่าย

12. ส่งเสริม สนับสนุน ติดตามและรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ งานนโยบายพิเศษของรัฐบาลและงานเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ

13. กำกับ ดูแล นิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย

14. ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอต้องเปลี่ยนชื่อเป็นศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอตามมาตรา 18 ให้สถานศึกษา ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน และจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยร่วมกับภาคีเครือข่าย

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ / เขต (กศน.อำเภอ / เขต)

บทบาท อำนาจและหน้าที่

1. จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
2. ส่งเสริม สนับสนุนและประสานภาคีเครือข่าย เพื่อจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. จัด ส่งเสริม สนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินโยบายพิเศษของรัฐบาลและงานเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ
4. จัด ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. วิจัยและพัฒนาคุณภาพหลักสูตร สื่อ กระบวนการเรียนรู้และมาตรฐานการศึกษานอกระบบ
6. ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ และเทียบระดับการศึกษา
7. กำกับ ดูแล ตรวจสอบ นิเทศภายใน ติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
8. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและภาคีเครือข่าย
9. ระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดและพัฒนาศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
10. ดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ให้สอดคล้องกับระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด
11. ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีหลักการจัดการศึกษาให้เป็น การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน และให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา รวมทั้งสถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัย รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ โดยเป็นการผสมผสานระหว่างการศึกษาทั้งสาม รูปแบบ เพื่อให้สามารถพัฒนาการศึกษาและคุณภาพชีวิตของประชาชน ได้อย่างต่อเนื่อง แต่ เนื่องจากกลไกและการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังไม่ มีกฎหมายเฉพาะรองรับ จึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการ ศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 และทำให้มีการปรับเปลี่ยนหน่วยงานจากสำนักบริหารงาน การศึกษานอกโรงเรียนปรับเปลี่ยนเป็นสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย กำหนดให้มีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดทุก จังหวัดรวมทั้งกรุงเทพมหานครและศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ขึ้น ตามระดับการปฏิบัติและการบริหาร ส่วนกลาง ระดับจังหวัดและสถานศึกษา จัดการศึกษาที่มี ประสิทธิภาพเพื่อให้ประชาชน ได้มีโอกาสเรียนรู้และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนได้ตาม ศักยภาพ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาอันจะมีผลในการพัฒนากำลังคนและประเทศชาติ ให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 2 – 5) ได้สรุปความเป็นมาของการศึกษานอกระบบ ไว้ดังนี้ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นรูปแบบกระบวนการทางการศึกษา ประเภทหนึ่งที่หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนเป็นผู้ที่ประสงค์จัดขึ้นเพื่อตอบสนอง การบริการทางการศึกษาต่อประชาชน ผู้ด้อยโอกาส ผู้พลาดโอกาส หรือประชาชนที่อยู่นอกโรงเรียน ทุกเพศทุกวัยให้เป็นผู้มีความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ค่านิยมที่ดี สามารถนำไปประยุกต์ในการดำรงวิถี ชีวิต การประกอบอาชีพอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข รูปแบบ ระยะเวลา วิธีเรียนรู้มีหลากหลาย ยืดหยุ่น มีความสอดคล้องกับความต้องการ วิถีชีวิตของผู้เรียน และสภาพปัญหาการดำเนินงาน เน้นหลักการมีส่วนร่วม โดยให้ชุมชน แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ผู้เรียนมีโอกาสที่จะเลือกและเข้าเรียนและ / หรือเข้ารับบริการได้ตามตามสมควรใจ ได้มีผู้ให้ ความหมายแนวคิดหรือคำจำกัดความไว้หมายพรรณนาคำด้วยกัน

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2542 : 12 – 13) ให้คำนิยามว่า การศึกษานอกระบบ โรงเรียน คือ การศึกษาที่พยายามจัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือคนซึ่งผิหลังในระบบโรงเรียน หรือไม่ ได้รับความเสมอภาคในระบบการศึกษาในระบบโรงเรียน ให้มีโอกาสได้แสดงความเสมอภาคและ

ให้สมหวังในการศึกษาเพื่อการดำรงชีวิตอยู่รอดปลอดภัย และดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขในสังคม กิจกรรมหรือโครงการใด ๆ ที่สถาบันต่าง ๆ ในสังคมจัดขึ้น โดยมีเจตนาและวัตถุประสงค์ที่จะให้การเรียนรู้แก่ประชากรที่สามารถกำหนดเป้าหมายได้ ผู้รับการศึกษาเองก็มีเจตนาหรือวัตถุประสงค์ในการที่จะรับการเรียนรู้ กิจกรรมดังกล่าวจัดให้แก่ประชากรทุกเพศ ทุกวัย ทุกชุมชน และทุกระดับการศึกษา เพื่อให้บุคคลดังกล่าวมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติอันมีคุณค่า

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้ “การศึกษานอกระบบ” หมายความว่า กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมาย ผู้รับบริการ และวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการ จัด และระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น และมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐาน เพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้ การศึกษาตามอัธยาศัย หมายความว่า กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคลซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความสนใจ ความต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ภาศึตรีอ่ยข่ย หมายความว่า บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และองค์กรอื่นรวมทั้งสถานศึกษาอื่นที่มีได้สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีส่วนร่วม หรือมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 2 – 5)

ความมุ่งหมายของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551 : 17 – 23) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ไว้ดังนี้

ความมุ่งหมายโดยทั่วไปของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อช่วยให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายปรับชีวิตให้เข้ากันได้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ซึ่งบทบาทภารกิจ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ดำเนินการในปัจจุบันนี้ ประกอบด้วย

1. การศึกษานอกระบบ

1.1 การจัดการศึกษาต่อเนื่อง เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนโดยการฝึกอบรม และการพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนตามความต้องการของชุมชนในรูปแบบที่หลากหลาย ดังนี้

1.1.1 การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ จัดการศึกษาที่เน้นความรู้และทักษะอาชีพให้สอดคล้องกับสภาพของแต่ละท้องถิ่นให้ผู้เรียนมีทักษะความชำนาญการเฉพาะเรื่อง สามารถเพิ่มผลผลิตและ / หรือลดต้นทุนการผลิต มีความรู้และทักษะในการจัดการระบบบัญชี การตลาด และ

การบริหารจัดการอย่างครบวงจร สามารถประกอบอาชีพสมัยใหม่ เป็นผู้ประกอบการเอง หรือ รวมกลุ่มกันประกอบอาชีพได้ และรู้จักนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยกิจกรรมฝึกทักษะพื้นฐานอาชีพ จัดกลุ่มพัฒนาอาชีพ และฝึกอาชีพโดยใช้เทคโนโลยี เช่น กลุ่มการทำผ้าบาติก การตัดเย็บเสื้อผ้า ศิลปะประดิษฐ์ การปลูกผักปลอดสารพิษ

1.1.2 การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต จัดการศึกษา โดยเน้นการกระตุ้นให้เกิด วิถีคิด ให้มีความรู้สึกเห็นคุณค่าของตนเอง ซึ่งมีเนื้อหาของกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทุกวัน ได้แก่ ครอบครัวยุติธรรม คณิตศาสตร์ กีฬา ยาเสพติด ประชาธิปไตย การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณธรรมและจริยธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น โบราณคดี ในรูปแบบ ต่าง ๆ เช่น การจัดเวทีประชาคม การเข้าค่าย การแข่งขัน การศึกษาดูงาน เป็นต้น

1.1.3 การฝึกอาชีพ โดยการใช้เทคโนโลยี จัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้มีการนำ เทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาอาชีพที่ทำอยู่ โดยเน้นการบริหารจัดการ การผลิต การบรรจุภัณฑ์ และการตลาด เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้นหรือนำมาช่วยในการประกอบอาชีพให้มีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น

1.1.4 การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้และ ทักษะ จากการศึกษาที่มีผู้เรียนอยู่หรือได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนแล้ว นำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและชุมชน มีรูปแบบการเรียนเป็นการศึกษา ประกอบด้วย

1.1.5 หลักสูตรระยะสั้น จัดการศึกษาให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมายเพื่อ ตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยเน้นการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การจัดเวทีชาวบ้าน การจั ดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน การจัดการความรู้ในชุมชน การพัฒนาคนรองรับ SML การพัฒนา นวัตกรรมการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน การดำเนินงานสนับสนุนนโยบายกองทุนหมู่บ้าน วิชาการสมัยใหม่ เช่น การเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตตำบล ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ จัดการศึกษา เพื่อชุมชนในเขตภูเขา (ศศช.) จัดการศึกษาที่มีรูปแบบเฉพาะสำหรับกลุ่มคนชาวเขาที่ไม่รู้หนังสือ ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” แถบภาคเหนือ และภาคกลางฝั่งตะวันตก ใน 15 จังหวัด จำนวน 740 แห่ง โดยเป็นการจัดการศึกษาที่ยึดชุมชนเป็นหลัก มุ่งให้เกิดการพัฒนา แก่บุคคลและชุมชนในเขตภูเขาในการจัดการศึกษาภาคบังคับ (ป.1 - ม.3) ได้จัดเนื้อหาเป็น 6 สภาพและบูรณาการองค์ความรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้เข้าไปด้วย คือ สุขภาพอนามัย การทำมา หากิน สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม สังคมและชุมชน และเทคโนโลยีกับวิถีชีวิต

1.2 กิจกรรมส่งเสริมการรู้หนังสือ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อการอ่านออกเขียนได้ สำหรับผู้ไม่รู้หนังสือ จัดการศึกษาพื้นฐานที่มุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้และมีทักษะในการนำไปแสวงหาความรู้เพิ่มเติมและพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ โดยมีครูอาสาสมัครพื้นที่ปกติ และครูชาวบ้านรับผิดชอบจัดกลุ่มผู้เรียนแบบตัวต่อตัว เป็นกลุ่มหรือเป็นชั้นเรียน

1.3 กิจกรรมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษานอกระบบทั้งสายสามัญ และสายอาชีพ สำหรับกลุ่มเป้าหมายการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้มีพื้นฐานความรู้เพียงพอที่จะดำเนินชีวิต การศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพ โดยดำเนินการ ดังนี้

1.3.1 การศึกษานอกระบบสายสามัญ จัดการศึกษาเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาและส่งเสริมให้ประชาชนที่พลาดโอกาสทางการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองอย่าง กว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อนำความรู้ไปปรับปรุงคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น หรือเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป โดยกำหนดหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ได้แก่หลักสูตรประถมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.3.2 การศึกษานอกระบบสายอาชีพ เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีอาชีพ หรือเห็นช่องทางการทำมาหากิน คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการทำงาน เพื่อการประกอบอาชีพอิสระ อาชีพในตลาดแรงงาน หรือเพื่อปรับปรุงชีวิต ความเป็นอยู่ของตนเอง และชุมชน รวมทั้งเพื่อเพิ่มวุฒิทางการศึกษาและการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับหน้าที่การงาน โดยมีการ จัดหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (กศน. ปวช.)

2. การศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการจัดบริการแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัย ซึ่งเป็นการเสนอโอกาสและทางเลือก เพื่อการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองให้แก่ประชาชนทั่วไปให้ได้รับการศึกษา และเพิ่มเติมความรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกก่อให้เกิดโลกทัศน์ที่กว้างขวาง สามารถใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงชีวิตให้ก้าวหน้าและดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข การศึกษาตามอัธยาศัยเกิดขึ้นตามวิถีชีวิตที่เป็น การเรียนรู้จากประสบการณ์ จากการทำงาน จากบุคคล จากครอบครัว จากสื่อ จากชุมชน และจากแหล่งความรู้ ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา และเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยตลอดเวลา แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ กศน. ดำเนินการในปัจจุบัน ได้แก่

2.1 ห้องสมุดประชาชน แหล่งความรู้ของชุมชนในพื้นที่ระดับอำเภอ และ จังหวัด ปัจจุบันห้องสมุดประชาชนจังหวัด จำนวน 72 แห่ง ห้องสมุดประชาชนอำเภอ จำนวน 699 แห่ง และหอสมุดรัชมังคลาภิเษก จำนวน 1 แห่ง

2.2 ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเห็นความสำคัญของห้องสมุดประชาชน ในอันที่จะตอบสนองสังคม ต้องการด้านการอ่าน การศึกษาของประชาชน กระทรวงศึกษาธิการจึงได้พิจารณาขออนุมัติจาก คณะรัฐมนตรีดำเนินการโครงการจัดตั้งห้องสมุดประชาชน ตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งได้รับพระราชทานนามให้ว่า ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” ปัจจุบันมีจำนวน 75 แห่ง

2.3 เรือห้องสมุดศูนย์การเรียนรู้เคลื่อนที่ เป็นแหล่งความรู้อีกมิติหนึ่งที่สามารถ รุกเข้าถึงตัวผู้ใช้บริการได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถให้บริการกับนักเรียน นักศึกษา เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ริมน้ำ โดยนำสื่อต่าง ๆ ไว้บริการให้ กลุ่มเป้าหมาย เช่น หนังสือ คอมพิวเตอร์ ของเล่นเด็ก นิทรรศการ

2.4 การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นการนำเทคโนโลยีการสื่อสาร โทรคมนาคมที่ทันสมัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา โดยใช้สื่อที่เป็นรายการโทรทัศน์เสริม ให้เกิดการเรียนรู้ ร่วมใช้กับสื่ออื่น ๆ โดยนำออกอากาศทางรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา สถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (ETV) สถานีศึกษาและประชาชนที่มี อุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียมย่านความถี่ Ku Band

2.5 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอด ชีวิตสำหรับประชาชนในชุมชน โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นผู้ส่งเสริมและกำกับ ดูแลการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2.6 การให้บริการเทคโนโลยีทางการศึกษา ดำเนินการผลิตและพัฒนาสื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ให้บริการนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป เพื่อให้ได้รับข่าวสาร ข้อมูลที่ทันสมัยต่อเหตุการณ์ รวมถึงให้ความรู้ต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิต

2.7 ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐานสำคัญในการ พัฒนาประเทศ การปลูกฝังให้ประชาชนเห็นความสำคัญ และมีเจตคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้เยาวชน ได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับ การเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญยิ่ง การพัฒนาคนให้มีความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่เปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คาราศาสตร์อวกาศ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาทั่วประเทศ จำนวน 15 แห่ง และมีแผนการจัดตั้งเพิ่มเติมอีก 4 แห่ง ในส่วนภูมิภาคเป็นส่วนช่วยในการให้ความรู้และความสนใจ แก่ประชาชน โดยดำเนินการในรูปแบบที่หลากหลาย ดังนี้ ค่ายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและ สิ่งแวดล้อม กิจกรรมฐานการเรียนรู้ กิจกรรมวิทยาศาสตร์ในโอกาสและวาระสำคัญต่าง ๆ เช่น

วันเด็กแห่งชาติ สัปดาห์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ จัดนิทรรศการ เช่น นิทรรศการโลกล้านปี นิทรรศการเมืองเด็ก / แดนวิทยาศาสตร์มหัศจรรย์ นิทรรศการโลกดาวเคราะห์ นิทรรศการ มหัศจรรย์ชีวิต นิทรรศการเปิดโลกสิ่งแวดล้อม นิทรรศการเคลื่อนที่ รวมไปถึงวิทยาศาสตร์ เพื่อชีวิตการฝึกอบรม เช่น อบรมหลักสูตรคอมพิวเตอร์ “หลักสูตรการพัฒนาเว็บไซต์สำเร็จรูป แบบมืออาชีพ” การพัฒนาหลักสูตรและอบรมครูวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นการนำเสนอเนื้อหาสาระที่ สอดคล้องและเหมาะสมกับการดำรงชีวิตในชุมชนต่อไป การบรรยาย - สาธิต การสอน วิทยาศาสตร์ ท้องฟ้าจำลอง การให้บริการสื่อประสม

การกำหนดอำนาจและหน้าที่ของสถานศึกษา

ตามประกาศ กระทรวงศึกษาธิการ. (2551) เรื่องการกำหนดอำนาจและหน้าที่ของ สถานศึกษา อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 18 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ จึงกำหนด อำนาจและหน้าที่ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย จำนวน 964 แห่ง ดังนี้

1. ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เรียกโดยย่อว่า กศน. อำเภอ และศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขต เรียกโดยย่อว่า กศน. เขต มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 1.1 จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- 1.2 ส่งเสริม สนับสนุน และประสานภาคีเครือข่าย เพื่อจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
- 1.3 ดำเนินตามนโยบายพิเศษของรัฐบาล และงานเสริมสร้างความมั่นคง ของชาติ
- 1.4 จัด ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานการจัดการศึกษาตามโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริในพื้นที่
- 1.5 จัด ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 1.6 วิจัยและพัฒนาคุณภาพหลักสูตร สื่อ กระบวนการเรียนรู้ และมาตรฐาน การศึกษานอกระบบ
- 1.7 ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์
- 1.8 กำกับ ดูแล ตรวจสอบ นิเทศภายใน ติดตาม ประเมินผล และรายงานผล การดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- 1.9 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

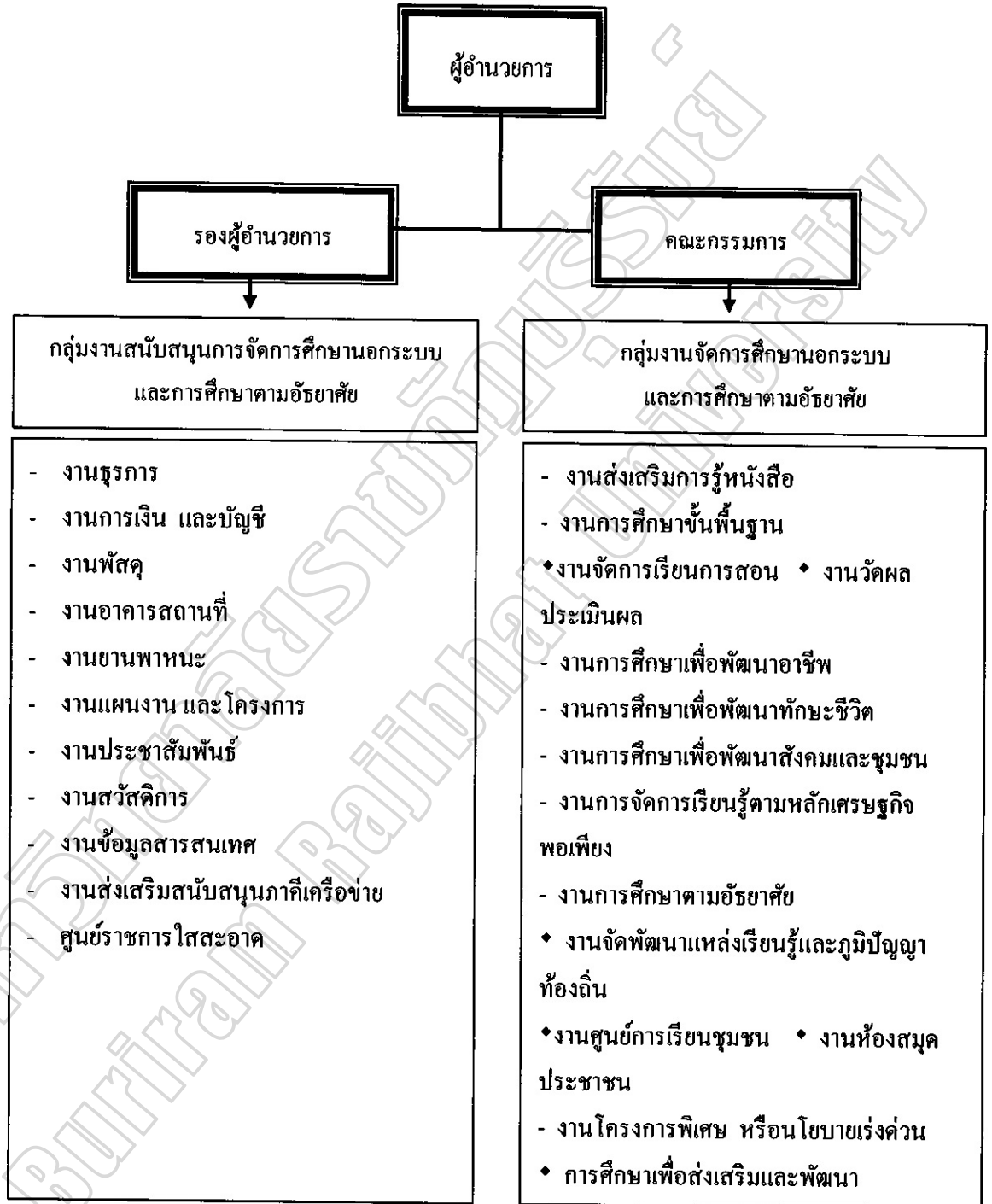
1.10 ระดมทรัพยากร เพื่อใช้ในการจัดและพัฒนาจาก การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย

1.11 คำเนิการประกันคุณภาพภายในให้สอดคล้องกับระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนด

1.12 ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

2. โครงสร้างองค์กรของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ / เขต บทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบโดยทั่วไป ได้กำหนดไว้ในประกาศกระทรวงศึกษาธิการ กรอบอัตรากำลัง จำนวนบุคลากร โดยมีโครงการสร้างองค์กรของศูนย์การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ / เขต ดังภาพประกอบ 2.1 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551)

โครงสร้างองค์การศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ / เขต

หมายเหตุ : ขนาดเล็ก = 4 ตำบลลงมา อัตรากำลัง = 10
 ขนาดกลาง = 5-10 ตำบล / แขวง อัตรากำลัง = 12
 ขนาดใหญ่ = 11 ตำบลขึ้นไป อัตรากำลัง = 14

ภาพประกอบ 2.1 โครงสร้างองค์การศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ

การมอบอำนาจให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยอำเภอ / เขต

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 1 – 3) ได้ออกคำสั่งมอบอำนาจให้
ผู้อำนวยการสถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ และ
ผู้อำนวยการสถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขต ปฏิบัติราชการ
แทน เพื่อให้การปฏิบัติราชการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอและ
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขต สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย รวดเร็ว และ
เกิดผลดีแก่ราชการ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 55 (2) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหาร
ราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ข้อ 9 แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ
พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 5 แห่งระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินตอบ
แทนการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ พ.ศ. 2550 ข้อ 32 (2) แห่งระเบียบการเก็บรักษาเงินและ
การนำส่งคลังในหน้าที่ของอำเภอและกิ่งอำเภอ พ.ศ. 2520 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 11 และข้อ 12
แห่งระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล พ.ศ.
2545 ข้อ 11 แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุมัติให้เดินทางไปราชการและการ
จัดการประชุมของทางราชการ พ.ศ. 2524 ข้อ 13 แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยร
าชการ พ.ศ. 2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 8 แห่งระเบียบว่าด้วยการลาของข้าราชการ พ.ศ.
2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม จึงมอบอำนาจในการสั่งการอนุญาต การอนุมัติ การปฏิบัติราชการ
ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ และศูนย์
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขต ปฏิบัติราชการแทนปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
ในเรื่องดังต่อไปนี้

1. การปกครองบังคับบัญชาพนักงานราชการ ลูกจ้างที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาตาม
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยพนักงานราชการ พ.ศ. 2547 และระเบียบกระทรวงการคลังว่า
ด้วยลูกจ้างประจำของส่วนราชการ พ.ศ. 2537
2. การอนุญาตใช้รถส่วนกลางไปปฏิบัติราชการภายในราชอาณาจักร และการเก็บ
รักษารถส่วนกลางของส่วนราชการ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยรถราชการ พ.ศ. 2523
และที่แก้ไขเพิ่มเติม

3. การพิจารณาอนุญาตการลาของลูกจ้างและพนักงานราชการ ที่ปฏิบัติงาน
สถานศึกษาตามอำนาจการอนุญาตของผู้อำนาจการสถานศึกษา

4. การดำเนินการเกี่ยวกับการพัสดุในการสั่ง การอนุญาต การอนุมัติ การแต่งตั้ง
เจ้าหน้าที่ การให้ความเห็นชอบ การทำสัญญา และหลักประกัน การรับทราบผลการดำเนินการ
ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติมในการดำเนินการ
ดังนี้

4.1 การจัดหาพัสดุ ได้แก่ การจัดทำเอง การซื้อ การจ้าง ด้วยเงินงบประมาณ
หรือเงินนอกงบประมาณ ภายในวงเงินครั้งหนึ่งไม่เกิน 100,000 บาท

4.2 การเช่าอสังหาริมทรัพย์ หรืออสังหาริมทรัพย์ รวมทั้งการดำเนินการเกี่ยวกับ
การเช่าครั้งหนึ่งไม่เกิน 100,000 บาท หรือไม่เกินเดือนละ 10,000 บาท

4.3 การจำหน่ายพัสดุ ซึ่งมีราคาซื้อหรือได้มารวมกันในวงเงินครั้งหนึ่งไม่เกิน
100,000 บาท

5. การติดตั้ง และการใช้บริการโทรศัพท์ของสถานศึกษา ตามระเบียบ
กระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการติดตั้งโทรศัพท์ พ.ศ. 2525 และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง

6. การรับเงินบริจาคและ / หรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้ทางราชการ โดยไม่มีข้อ
ผูกพันหรือเสียผลประโยชน์ของทางราชการ และการใช้จ่ายเงินหรือก่อนนี้ผูกพันเงินบริจาค ใน
วงเงินครั้งหนึ่งไม่เกิน 100,000 บาท ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการรับเงินหรือ
ทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้ทางราชการ พ.ศ. 2526

7. การอนุมัติการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วย
การจ่ายเงินตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ พ.ศ. 2550

8. การอนุมัติโครงการ และหลักสูตรการฝึกอบรม ภายใต้แผนงานและโครงการที่
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเห็นชอบ ภายในวงเงิน
ครั้งหนึ่งไม่เกิน 100,000 บาท ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมการ
จัดงาน และการประชุมระหว่างประเทศ พ.ศ. 2549

9. การอนุมัติไปราชการ การจัดประชุมภายในราชอาณาจักรของข้าราชการครูและ
บุคลากรทางการศึกษา พนักงานราชการ ลูกจ้าง บุคคลภายนอกและการอนุมัติค่าใช้จ่ายในการ
เดินทางไปราชการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุมัติการเดินทางไปราชการ และ
การจัดประชุมของทางราชการ พ.ศ. 2524 ตามพระราชกฤษฎีกา ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไป
ราชการ พ.ศ. 2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่าย
ในการเดินทางไปราชการ พ.ศ. 2550

การอนุมัติไปราชการสำหรับตนเองของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาอำเภอ ภายในเขตจังหวัดที่สถานศึกษาตั้งอยู่ และจังหวัดที่มีเขตติดต่อกับจังหวัดนั้นหรือของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขต ภายในเขตกรุงเทพมหานคร และจังหวัดที่มีเขตติดต่อกับกรุงเทพมหานคร

การอนุมัติการใช้รถยนต์ส่วนตัวไปราชการภายในเขตพื้นที่ ตามวรรคสอง สำหรับการอนุมัติการไปราชการของตนเองตามวรรคสอง ให้รายงานผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด หรือผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานครทราบ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ให้รายงานสรุปเป็นรายเดือนทุกเดือน

10. การอนุมัติการจ่ายเงินงบประมาณภายในวงเงิน ครั้งหนึ่งไม่เกิน 100,000 บาท ตามระเบียบการเก็บรักษาเงิน และการนำเงินส่งคลังในหน้าที่ของอำเภอและกิ่งอำเภอ พ.ศ. 2520 และแก้ไขเพิ่มเติม

11. การอนุมัติการเบิกจ่ายเงิน ยืมเงินรายได้สถานศึกษา ภายในวงเงินครั้งหนึ่งไม่เกิน 100,000 บาท

12. การรับรองใช้สิทธิ ออกหนังสือรับรองการมีสิทธิ การอนุมัติเงิน การเบิกจ่ายเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2545

13. การอนุมัติการเบิกจ่ายค่าตอบแทนให้แก่กรรมการและเจ้าหน้าที่ดำเนินการสอบ ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนการสอบ พ.ศ. 2549

14. การใช้จ่ายและการอนุมัติการเบิกจ่ายเงินเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของส่วนราชการ ภายในวงเงินที่ได้รับจัดสรร ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของส่วนราชการ พ.ศ. 2549 โดยให้เบิกจ่ายอย่างประหยัดและคำนึงถึงประโยชน์ของทางราชการ

15. การอนุญาตให้ใช้อาคารสถานที่ของสถานศึกษา ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการใช้อาคารสถานที่ของสถานศึกษา พ.ศ. 2539

16. การอนุญาตการพานักศึกษาไปนอกสถานศึกษา ประเภทค้างคืน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการพานักเรียนนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา พ.ศ. 2548

สรุปได้ว่างานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นรูปแบบของการจัดการศึกษาให้กับประชาชนผู้ที่พลาด ขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน รูปแบบวิธีเรียนมีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน ยืดหยุ่น การจัดการศึกษาสามารถจัดได้หลาย

รูปแบบภาครัฐ เอกชน สามารถจัดได้ เน้นหลักการมีส่วนร่วมทุกภาคภาคีเครือข่าย กลุ่มเป้าหมาย ประชากรวัยแรงงาน เกษตรกร ผู้สูงอายุ เด็กเร่ร่อน คนพิการ ทหารเกณฑ์ ผู้ต้องขัง ชาวไทย ภูเขา ชาวเล รูปแบบการศึกษา การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ผู้เรียนมีความรู้เรื่องของการพัฒนา ความชำนาญด้านอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาสังคมชุมชน การศึกษาขั้นพื้นฐานระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย รูปแบบการศึกษาอื่นๆ เช่น หลักสูตร ระยะสั้น ลีลาศเต้นรำ การพูดในที่สาธารณะ การบริหารจัดการระดับจังหวัด เป็นสำนักงาน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด มีผู้อำนวยการสำนักงาน เป็นผู้บังคับบัญชา ระดับอำเภอ เป็นสถานศึกษา มีผู้อำนวยการสถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยอำเภอเป็นผู้บังคับบัญชา ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีครู กศน. ประกอบด้วย ครูอาสาสมัคร ครู ศรช. ครูประจำกลุ่ม ในระดับอำเภอเป็นผู้ดำเนินการ ขนาดของสถานศึกษามี 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในประเทศ ส่วนใหญ่ประเด็นจะเกี่ยวกับ ธรรมาภิบาลที่เกี่ยวข้องกับบุคคล หรือคณะบุคคลที่ทำหน้าที่บริหารงาน หรือตัดสินใจภายใน องค์กร ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหาร สถานศึกษายังมีผู้ทำการวิจัยน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานในรูปแบบ อื่น ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ศิริยา โถแก้ว (2549 :124) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล :

กรณีศึกษาโรงเรียนสิริวิสุทธิวิทยา จังหวัดสมุทรปราการ ผลวิจัยพบว่าสภาพการบริหารงานตามหลัก ธรรมาภิบาลของ โรงเรียนสิริวิสุทธิวิทยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านหลักความคุ้มค่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุด ในขณะที่ด้านหลักการมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับต่ำสุด และการเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของ โรงเรียนสิริวิสุทธิวิทยา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอนพบว่ามีความแตกต่างกัน และแตกต่างกัน มากที่สุด คือ ด้านด้านหลักนิติธรรม และแตกต่างกันน้อยที่สุด คือ ด้านหลักคุณธรรม และปัญหา อุปสรรคในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของ โรงเรียนสิริวิสุทธิวิทยา ที่พบคือ นักเรียน ครู และผู้ปกครอง ยังขาดระเบียบ ไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของโรงเรียนอย่างจริงจัง

ไพศาล ตั้งสมบูรณ์ (2549 : 88) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และความคาดหวังต่อการต่อใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการปฏิบัติจริงและความคาดหวังต่อการต่อใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร ไม่มีความแตกต่างกัน แต่ค่าเฉลี่ยของความคาดหวังสูงกว่าการปฏิบัติ

พินดา งามขุนทด (2552 : 69) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อภาวะผู้นำและความสามารถในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรสถาบันอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์เกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนความสามารถในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรสถาบันอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์โดยรวมจำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรสถาบันอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์โดยรวมจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน แตกต่างกัน ประเด็นสำคัญที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้คือ บุคลากรสถาบันอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำและความสามารถในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก แต่อยากให้ปรับปรุงเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ด้านมนุษยสัมพันธ์ คือผู้บริหารควรยอมรับและใส่ใจตัวผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารควรให้ความช่วยเหลือและมีน้ำใจ มีความสม่ำเสมอกับผู้ใต้บังคับบัญชา

บังอร จันกรม (2552 : 137) ได้ศึกษา เรื่อง การบริหาร โรงเรียน โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 พบว่า การบริหาร โรงเรียน โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครู โดยภาพรวม พบว่าครูมีระดับความคิดเห็นว่าผู้บริหารมีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารโรงเรียนอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาในแต่ละหลัก ทั้ง 6 หลักคือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า พบว่าการบริหารงาน โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารนั้น ยังคงอยู่ในระดับมากทุกหลัก และความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติงานใน โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และ โรงเรียนขนาดใหญ่ต่อการบริหาร โรงเรียน โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในภาพรวมและรายหลัก ไม่แตกต่างกัน

รณชัย สมานชาติ (2553 : 112) ได้ศึกษา เรื่องความสัมพันธระหว่างพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศในสถานศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานูริร์มย์ เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่มีพฤติกรรมกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานูริร์มย์ เขต 3 โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู เกี่ยวกับบรรยากาศขององค์กรที่เป็นผลจากพฤติกรรมกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานูริร์มย์ เขต 3 พบว่าด้านบรรยากาศที่มีการสนับสนุนอยู่ในระดับมาก และความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศขององค์กรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานูริร์มย์ เขต 3 มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ และเป็นความสัมพันธ์กันทางบวก

พระมหาลา พิง ชีรปญโญ (เพ็ญญ์) (2554 : 88) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของ โรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยมจังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร รองผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ และครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม พบว่า บุคลากรของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยมมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.88) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลทุกด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน และบุคลากรของโรงเรียนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ฉรรจวรรณท ก้าหัวเรือ (2557 : 118) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นูริร์มย์ เขต 1 ผลการศึกษา พบว่า การบริหารงานที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของครูใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นูริร์มย์ เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นูริร์มย์ เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมไม่แตกต่างกันอาจเนื่องมาจากนโยบายการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน มีการกำกับติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

งานวิจัยต่างประเทศ

บรอน (Braun. 1991 : 1139) ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวิสัยทัศน์ผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศขององค์กรของโรงเรียน พบว่า วิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศขององค์กรของโรงเรียนต่างก็เป็นตัวทำนายซึ่งกันและกันได้

มาร์เซลลา (Marcella. 2005) ได้ทำการศึกษา การบริหารการปกครองด้านการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาของโมรอน โก มลรัฐแคลิฟอร์เนีย พบว่าการรับรู้การมีส่วนร่วมซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลของการปกครองทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาของโมรอน โก มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ข้อมูลที่ได้รับมีการเปรียบเทียบวรรณกรรมที่ทำการศึกษาเอกสาร ได้จัดหัวข้อที่สอดคล้องและเชื่อมโยงกับตัวบ่งชี้พฤติกรรมของผู้บริหารตามหลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารเหล่านี้ จะนำสู่ความสำเร็จในการบริหารเขตพื้นที่การศึกษา จนบรรลุเป้าหมาย อีกทั้งการวิจัยครั้งนี้ยังได้สนับสนุนการศึกษาค้นคว้าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ความทุ่มเทเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและระดับความสำเร็จที่สูงขึ้นนำไปสู่การปรับโครงสร้างและปรับเปลี่ยนในสิ่งที่ควรจะเป็นเพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

รอส (Ross. 2006 : 103) ได้ศึกษาวิจัยกรณีศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในประเทศบัลแกเรีย การเปลี่ยนถ่ายจากคอมมิวนิสต์สู่ประชาธิปไตย พบข้อสรุปที่เกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล คือในยุคคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นการปกครองแบบรวมศูนย์ในลักษณะของราชการ ทำให้สถาบันอุดมศึกษาขาดความรับผิดชอบตรวจสอบได้ ขาดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสู่สาธารณชน รวมทั้งขาดความโปร่งใส ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ที่บกพร่องของสถาบันอุดมศึกษา

จากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ของการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดสระแก้ว มีความสำคัญยิ่งต่อวงการการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา และมีความจำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา คือการที่ผู้บริหารรู้จักใช้หลักการบริหารในการบริหารจัดการภายในองค์กร เพื่อนำพาองค์กรบรรลุเป้าหมาย หลักธรรมาภิบาลจึงเป็นหลักคิดในการบริหารเพื่อเป็นการประกันเรื่องความไม่มีความยุติธรรม ไม่มีคุณธรรม ความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารงาน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานต่อไป